

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

Suomen saamelaisten keskusjärjestö muistuttaa, että ilmastotoimien on oltava oikeudenmukaisia, eivätkä ne saa vaarantaa saamelaisten perinteisiä elinkeinoja tai kulttuurin harjoittamista taikka aiheuttaa uusia ongelmia. Erityisesti vihreän siirtymän osalta on tärkeää ottaa huomioon saamelaisten erityisasema perinteisillä alueillaan, sillä saamelainen kulttuuri, perinteet ja elinkeinot ovat olennainen osa alueen monimuotoisuutta.

Ilmastopolitiikan ja -toimien tulee perustua perustuslain 17 §:ään, joka turvaa saamelaisten oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, sekä kansainvälisiin velvoitteisiin, kuten YK:n alkuperäiskansajulistukseen ja ILO 169 -sopimukseen. Näitä oikeuksia on kunnioitettava kaikissa ilmastosuunnitelman toimenpiteissä.

Ilmastolain mukaisesti valtiolla on neuvotteluelvoite Saamelaiskäräjien kanssa. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa todetaan, että neuvotteluja on käyty Saamelaiskäräjien ja saamelaisen ilmastoneuvoston kanssa. Lausunrossamme korostamme, että nämä kuulemiset eivät saa jäädä muodollisiksi, vaan niillä tulee olla todellinen vaikutus suunnitelman sisältöön ja toimeenpanoon. Saamelaisten perinteinen tieto tulee olla yhdenvertaisessa asemassa muun tutkimustiedon kanssa, jotta suunnitelma tukee kulttuurisesti kestävästä ilmastopolitiikkaa. Lisäksi Saamelaiskäräjien esiin nostamat huolenaiheet – kuten liikenteen ja elinkeinojen kallistuminen sekä tukitoimien tarve kulttuurin säilyttämiseksi – on huomioitava konkreettisesti suunnitelman toimeenpanossa.

Ilmastomuutoksen aiheuttamat muutokset pakottavat saamelaisyhteisön jo nyt jatkuvaan sopeutumiseen, mikä vaikuttaa merkittävästi perinteisiin elinkeinoihin, kuten poronhoitoon ja kalastukseen. Näiden lisäksi kulttuuriamme uhkaa vihreän siirtymän nimissä tehdyt hankkeet, kuten tuulivoima, kaivoshankkeet, sähkölinjat ja erilaiset infrastruktuurihankkeet, jotka luovat ylitse pääsemätöntä painetta yhteisöömme. Elävän saamelaiskulttuurin tärkein elinvoima on perinteiset elinkeinot, joilla on yhteisön hyvinvointiin merkittävä rooli. Perinteiset elinkeinot

turvaavat kulttuurin ja perinteiden siirtymisen sukupolvelta toiselle ja luovat sosiaalista turvaa yhteisöön. Ne ovat myös tärkeimpiä saamen kielten käyttöareenoita.

Ilmastonmuutoksen myötä saamelaisen ruokaturvan varmistaminen on yhä tärkeämpää ja valtion tulisi tukea saamelaisia elinkeinoja niin että ne vahvistavat yhteisön omavaraisuutta. Näemme että muuttuvaan ilmastoon sopeutuminen on tärkeää saamelaiskulttuurin säilyttämiseksi ja esimerkiksi kyttyrälohen pyynti tulisi sallia Tenojoella, jotta alueen kalastukseen liittyvä perinnetieto ja omavaraisuus säilyvät. Suomen valtion tulee edistää Tenojoen kalastuskulttuurin säilymistä ja toteuttaa sitä tukevat toimenpiteet.

Perinteinen saamelainen poronhoito perustuu laidunkiertoon sekä siidojen (tokkakuntien) väliseen yhteiseen käytäntöön laidunmaiden käytöstä paliskunnan alueilla eri vuodenaikoina. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo nyt osassa alueita, kun perinteistä laidunkiertoa ja laidunmaiden vaihtelua eri vuodenaikoina ei pystytä toteuttamaan. Lisäksi kilpaileva maankäyttö erityisesti saamelaisten kotiseutualueella (esim. matkailu, metsästys, paikkakuntalaisten maastoliikenneluvat, tieverkosto ja infrastruktuuri) luo omat ongelmansa laidunkierron toteuttamiselle, joka puolestaan voi vaikuttaa laidunmaiden kulumiseen.

Poronhoidolla on keskeinen merkitys huoltovarmuustekijänä pohjoisimmassa osassa Suomea. Perinteisessä saamelaisessa poronhoidossa tieto ja taito siirtyvät sukupolvelta toiselle, mutta ilmastonmuutoksen tuomien haasteiden vuoksi yhä useampi voi nähdä tulevaisuutensa poronhoitajana mahdottomana. Polttoaineiden hinnannousu fossiilittomaan siirtymään liittyen uhkaa saamelaisten perinteistä poronhoitoa ja heikentää poronhoitajien toimeentuloa pitkien etäisyyksien alueilla. Valtion tulee turvata poronhoidon edellytykset ja kannattavuus myös tuleville sukupolville.

Suomen ilmastopolitiikka ja -toimet on sovitettava yhteen saamelaisten kulttuuristen ja elinkeinollisten oikeuksien kanssa. Lausuntomme keskeinen viesti on, että tämä onnistuu vain, jos saamelaiset osallistuvat päätöksentekoon aidosti ja sitovasti.

Suoma Sámiid Guovddášsearvi / Suomen saamelaisten keskusjärjestö ry

Liikenne

Avovastaus

-

Maatalous

Avovastaus

-

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

-

Työkoneet

Avovastaus

-

Jätehuolto

Avovastaus

-

F-kaasut

Avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

Avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Avovastaus

-

Kulutuksen hiilijalanjälki

Avovastaus

-

Julkiset hankinnat

Avovastaus

-

Muut poikkisektorit

Avovastaus

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Avovastaus

-

Muita huomioita

Avovastaus

-

Similä Enni
Suomen saamelaisten keskusjärjestö ry